

DEMOKRACIJA

Uredništvo in uprava:
Gorica - Riva Piazzutta 18
Cena: Posamezna šte. L. 10.-
Naročnina: Mesečna L. 45.-
Pošt. šek. rač. št. 9-18127

Leto I. - Štev. 8

Gorica - Trst, 13. junija 1947

Izhaja vsak petek

Smisel naše dobe

Kakor v naravi, tako velja tudi v političnem življenju zakon pritiska in odpora, akcije in reakcije. Po tem pravilu dobi leva skrajnost neizbežno svojo protitež v odgovarjajoči desni skrajnosti in narobe. Skrajnostna, totalitarna in nasilniška politična naziranja in gibanja se vzajemno izzivajo, kličejo v življenje, pogujejo in opravičujejo. Čim večja je skrajnost na eno stran, tem večji enakovredni odmev dobi na nasprotni strani, čim bolj prekorači levo krilo demokracije okoli, tem bolj ga zapusti tudi desno in in obratno.

To pravilo o političnem ravnotežju velja tudi za pojav in razmerje med komunizmom in fašizmom, čeprav skušajo zanikati, da bi bil fašizem nasprotni odmev komunizma, marveč trdijo, da je naravna najvišja razvojna oblika kapitalističnega imperializma. Ker je komunizem zgodovinsko slučajno starejši, je bil fašizem reakcija nanj, kakor bi bil komunizem ali njemu slična leva skrajnost odgovor na fašizem, če bi bil ta slučajno prvotnejši.

V kolikor so politične skrajnosti nezdružljive z demokracijo, gredo seveda vedno na rovaš najosnovnejših človeških pravic in državljanških svoboščin, ker so v bistvu vse enake in se dotikajo. Mi si levo in desno skrajnosti namreč ne predstavljamo kot končni, najbolj oddaljeni točki ravne črte, marveč kot zaključni stični točki kroga.

Pred drugo svetovno vojno smo imeli politično ravnotežje: na levi komunizem, v sredini demokracije in na desni fašizem. Demokracija in komunizem sta v slučajnem vojaškem zavezništvu, ki ga je ustvaril Hitler s svojim napadom proti Zapadu in Vzhodu, porazila in izločila desno skrajnost. To zavezništvo je bilo izrazito vojnega značaja in ni izviralo iz kakega morebitnega idejnega sorodstva ali trajnejših skupnih interesov. To so potrdila tudi globoka nasprotja, ki so počivala le za čas vojne, a so neizbežno izbrala na površje takoj po zmagi in na mirovnih konferencah. Med demokracijami in komunizmom je bilo samo vojaško sodelovanje, ni pa bilo, kljub nekaterim svecanim listinam, iskrenega ustvarjalnega soglasja o enotnem moralnem, duhovnem, političnem, socialnem in gospodarskem temelju zgradbe bodočega boljšega in popolnejšega mira. Razlike so načelne in globoke, a svet je spričo neslutenege revolucionarne tehnike napredka postal premajhen, da bi jih mogel še dopuščati in prenašati.

V tem smislu je druga svetovna vojna z izločitvijo samo desne skrajnosti porušila prvotno razmerje in ravnotežje sil. Svetovni položaj se nam zdi podoben letalu z enim krilom ali enostransko obteženi tehničarji. Demokracije so se nastanka tega trajno nevzdržnega položaja gotovo globoko zavedale, ko so se odločile, da kljub očitnim nasprotjem med njimi in komunizmom - na katere je Hitler zastopal polagal svoje zadnje nade - izločijo s šahovnice nacizem in fašizem. S tem pa so naravno prevzele neposredno na svoja ramena vso težo komunizma. Danes si stoji demokracije in komunizem prsa na prsa in si gledajo iz oči v oči.

Če ima zgodovinski razvoj tega stoletja in zlasti obe svetovni vojni v sebi kako zakonitost in dosledni smisel, tedaj morajo demokracije prevzeti nase zgodovinsko breme rešitve vprašanja s komunizmom ali pa ga prisiliti, da se stvarno podemokrati s tem, da izvrši globoko in iskreno revolucijo proti samemu sebi. Če demokracije ne bodo ostale zveste svojim načelom, če bodo zagrešile izdajstvo nad seboj in svojimi dosedanjimi napori in žrtvami, tedaj bodo postale bodisi plen levega totalitarizma ali pa se bo ponovila tragična polpretekla zgodovina s ponov-

Žaloigra se ponavlja

(Ali je Koroška tudi zgubljena?)

Kakor smo že poročali, je maršal Tito izjavil bolgarskim novinarjem, da je malo verjetnosti, da bi jugoslovanske zahteve po Koroški uspele. Tako se drugič ponavlja narodna nesreča, kakršno smo doživeli že glede Primorja. Vsi trije župančičevi vogelni kamni slovenske domovine bodo ostali izven nje.

Znova se z narodno nesrečo potrjuje, da je bila vsa tako imenovana »narodno osvobodilna borba« pravilna le z vidikov komunistične revolucije, a pogubna za resnične narodno osvobodilne cilje.

Naš narod sprejema izjave, kakršno je dal maršal Tito, že z neko obupano razvodušnostjo, globoko se zavedajoč, da leže vzroki vseh naših neuspehov in nesreč v osnovnih usodnih zmotah celokupne jugoslovanske notranje in zunanje politike. Nesamostojna politika sedanjega jugoslovanskega režima je vse prej, kakor pa politika našega resničnega narodnega interesa. Tega prepričanja ne more ljudstvu vzeti vračanje krivde na zunanje činitelje, kakor vse diktature navadno opravičujejo vsak svoj poraz.

Dobro vedo, kdo so krivci in kje so vzroki za vse neuspehe na mirovnih konferencah,

Polkovniku Bowmanu v pozdrav

Gospod polkovnik A. Bowman, višji častnik za civilne zadeve Zavezniške vojaške uprave, se poslavljamo od nas.

Naš list mu v imenu demokratičnega slovenskega prebivalstva s področja, ki ga je uravljali, tolmači čustva hvaležnosti za vse, kar je dobrega za Slovence storil. Na svoje bivanje in delovanje med nami ne zapušča samo na zunaj vidnih znakov naklonjenosti in zaslug, s katerimi nas je zadovoljil, marveč zapušča tudi trajen spomin v hvaležnih srcih. Naše poštene in kulturno ljudstvo se bo ob obnovljenih domovih in prometnih napravah, obnovitvi slovenskega šolstva, razmahu trgovine, socialnem skrbstvu, rešitvi vprašanja prehrane in drugih številnih sadovih delovnosti Zavezniške vojaške uprave, trajno spominjalo moža, ki ji je načeloval.

Ko nas g. polkovnik zapušča, ga prosimo, da pozabi na vse ovire, ki sta mu jih pri težavni nalogi povzročali politična kratkovidnost in strastnost nekaterih. Vemo, da bi njegova dobra volja in prizadevanost lahko rodili še večje sadove v naš prid, če bi pri vseh našel razsoden odziv.

Na novih potih življenja želimo g. polkovniku vso srečo z željo, da bi nam ostal trajen prijatelj.

nim neizogibnim pojavom novih desnih skrajnosti, kar bi vzelo vsak smisel drugi svetovni vojni.

V tem oziru nam je veliki zgodovinski govor predsednika Trumana utrdil vero, da ima zgodovina naših dni svoj trden moralni in duhovni zakoniti pomen, ki je: vse, desne in leve skrajnosti je treba brezpogojno skriti v okvir demokratičnih svobodnih ustanov in načel. Vse politične razlike med posamezniki, strankami in narodi se morajo gibati le v mejah demokratične dopustnosti. Le če bodo demokracije sledile temu idealu, bodo uresničile Rooseveltovo oporoko: Totalna vojna - totalni mir. V tem vidimo smiselni zakon naše dobe.

sprejema slovensko ljudstvo te poraze kot neizbežnost neopravičljivih zgodovinskih zmot in prevar nasilne manjšine, zato pa obrača proti njej vse svoje nerazpoloženje. Neuspehi glede smotrov, zaradi katerih je šel naš narod v drugo svetovno vojno in zanje prispeval tako neizmerne žrtve, ne bodo ostali brez najtežjih notranje političnih posledic. Sedanji jugoslovanski režim je doživel najtežji poraz prav v vprašanjih, katerih uspešna rešitev bi mu mogla biti do neke mere edina odveza za številne druge politične grehe. Tako pa so se opustošeni domovini in najkrajtejši diktaturi pridružile še najtežje narodne nesreče.

Iz tega bodo odgovorni činitelji morali spoznati, da za zgodovinske uspehe ni dovolj izdajati obširne in lepe zbornike o Primorski in Koroški, marveč da je za njih doseg treba voditi zares široko in nesebično narodno in demokratično politiko. Znaki so, da se krivci naših narodnih nesreč, spričo pritiska od znotraj in zaradi težkega mednarodnega položaja, v zaupnih krogih vedno bolj zavedajo nevdržnosti dosedanjega notranjega in zunanega političnega pravca. Sedanji nasilniški jugoslovanski režim manjšine ima na sebi težak izvirni greh, pod katerim bo prej alislesl moral kloniti. Bolje bo, če to potrebo pravočasno sam uvidi, kakor pa, če bi čakal, da ga narod k temu prisili. Spričo takih neuspehov in odgovornosti bi vsaka resnično demokratična vlada izročila oblast v roke naroda in se podredila njegovi sodbi.

Načelna nepoštenost

Tajnik SIAU g. Babič je v »Primorskem dnevniku« z dne 12. junija t. l. odkril slovenski javnosti, da so se med SIAU in italijanskimi strankami v Trstu vršila že več mesecev pogajanja za sestavo Začasnega Vladebnega Sveta za Tržaško ozemlje in za določitev skupnega minimalnega programa. Ta pogajanja so se sedaj razbila. Po zatrdilih g. Babiča naj bi bil vzrok nesporazuma v odklanjanju kvalunkvistov od strani SIAU, da bi neposredno podpisali sporazum in sodelovali v Začasnem Vladebnem Svetu, po zatrdilih z italijanske strani pa naj bi bili glavni točki nesoglasja popolna dvojezičnost in razširitev v Trstu se-

Hrvatska mladina »Demokraciji«

Pozdravljena bodi draga nam »Demokracija«! Pozdravljeni bodite neustrašni narodni borci, ki ste imeli v sebi toliko narodne in politične zavesti, da ste se odločili pokreniti »Demokracijo«.

Pozdravljeni bodite odločni poborniki za narodne pravice in politične ideale svobode, ki sodelujete v naši »Demokraciji«!

Pozdravljeni bodite vsi, ki v teh težkih in za naš narod nepojmljivih časih nudite nam istrskim Hrvatom in primorskim Slovincem pravo besedo o pravem času.

Pozdravljeni bodite vsi istrski Hrvati in primorski Slovinci, ki ste občutili potrebo po »Demokraciji« in ste jo objeli kot svojo; širite njeno resnico in pravo narodno besedo ter podprite njeno stremeljenja z besedo in delom.

Po nepojmljivi in sramotni izdaji komunizma nad Jugoslovani, po težki nesreči za goriške Slovence, po nameravani kupčiji z nami tržaškimi Hrvati in Slovenci in po vseh drugih odvratnih izdajah nad našim trpečim in onemoglim narodom, je bilo potrebno, da si pričela izhajati »Demokracija«. Istrski Hrvat in primorski Slovenec te danes bolj potrebuje kot kdaj prej. Naš narod rabi danes resno in resnično besedo od ljudi, ki se niso omadeževali, ki ne bodo nikdar z nami in našimi narodnimi koristmi trgovali kakor z blagom.

Komunisti so s svojim delom v Jugoslaviji skozi dve leti dokazali, da jim ni do narodnosti niti do demokracije, marveč da so jim ti ideali le sredstvo za duhovno in gmotno zaslužjenje naroda. Mar niso nas istrske Hrvate in primorske Slovence gnali v smrt, da nas na kraju ponudijo kot kos blaga?

Naš narod, »Demokracija«, je sedaj bogatejši za izkušnjo. Uvidel je vzroke svoje nesreče. Do danes je molčal, toda pričel se je že dvigati in ni več daleč dan, ko bo odločno spregovoril.

Glej, zato je potrebno »Demokracija«, da si začela izhajati.

Ti moraš biti granitni steber, okoli katerega se bomo zbirali istrski Hrvati in primorski Slovenci na Svobodnem tržaškem ozemlju. Ta zemlja je naša svetinja in nikomur več ne bomo dovolili, da bi se z njo brezvestno igral in trgval.

Zato na delo, draga nam »Demokracija«! Hrvatski in slovenski narod na Svobodnem tržaškem ozemlju je ob tvoji strani in proti vsakemu nazadnjaškemu nasilju.

Bodi nam pozdravljena luč v temi in pobornica za narodne pravice in politične svobodoljubne ideale Hrvatov in Slovencev Svobodnega tržaškega ozemlja!

Te pozdrave ti pošiljajo hrvatski omladinci s svojega prvega sestanka v Trstu, ki se je vršil prvo nedeljo meseca junija 1947.

Hrvatski omladinci
(sledí 53 podpisov)

Neozdravljena miselnost

(»Messaggero Veneto« žali načela demokracije, mirovne pogodbe in italijanske ustave.)

V četrtek 5. junija popoldne se je vršila v Gorici procesija sv. Rešnjega telesa, ob veliki udeležbi slovenskih in italijanskih vernikov, ki so vsak v svojem jeziku molili in peli nabožne pesmi. To pa je šlo tako na živce listu »Messaggero Veneto«, da je 7. t. m. ogorčeno izbruhnil proti goriškim Slovincem in žalil njih narodni, politični in verski čut,

da veljavnih zakonov na istrsko področje, ki bo priključeno k Trstu. Ob zaključku redakcije se ne moremo obširneje ustaviti pri vsebini teh razgovorov, pač pa ob tej priliki pribijamo:

1) »Primorski dnevnik« nas je predržno napadel zaradi nedolžnega dostojnega pozdrava, ki ga je »Demokraciji« naslovil list Akcijske stranke »L'Emanicipazione«, istočasno, ko se je SIAU tajno pogajala s to in vsemi drugimi italijanskimi strankami. Znano je, s kako težkimi očitki so tedaj obdolžili to stranko, katere sam pozdrav naj bi že bil za nas sramoten.

2) Pri vsem tem se g. Babič ne pomišlja nasloviti prav na Akcijsko stranko še tale poseben poziv: »Ob tej priliki čutimo dolžnost, da vprašamo socialiste, ali bodo tudi oni šli po tej poti, ali bodo tudi ostale stranke iz bivšega CLN - a, ki tvorijo tako zvano levico (Republikanska stranka in Partito d'azione) sledile tistim silam, ki jim ni na tem, da bi pri nas prišlo do resničnega pomirjenja...«

Na srečo so taki napadi osamljeni in med italijanskim narodom je dovolj treznih ljudi, mimo katerih niso šle brez upliva tragične izkušnje iz preteklosti. Tak nerazumljiv napad proti slovenskemu narodu si je zaslepljeno dovolil samo list »Messaggero Veneto«. V zadostženje nam je, da so mnogi ugledni goriški Italijani izrazili Slovincem odkritosrčno obžalovanje in obsodbo takega ozkega gledanja in zastupljanja medsebojnih odnošajev.

Od srede do srede

5. junija: Združene države so ponovile svojo zahtevo, da mora Jugoslavija plačati za obe ameriški letali, ki so ju preteklo leto sestrelili jugoslovanski lovci, odškodnino v znesku 400 tisoč dolarjev. — Ameriški zastopnik v Varnostnem svetu je zahteval, da bi pospešili ustanovitev mednarodne policijske sile. — Konferenco namestnikov zunanjih ministrov, ki naj bi sklepala o bodočnosti bivših italijanskih kolonij, so odložili za nedoločeni čas. — Predsednik Truman je označil komunistični državni udar na Madžarskem kot »strašno nesramnost«. — Velika Britanija in Združene države sta predložili v Budimpešti energični not, s katerimi sta zahtevali vpogled v diplomatsko korepondenco med Sovjetsko zvezo in Madžarsko. — Mednarodni kongres društva pisateljev »Pen kluba« je sprejel skoraj soglasno v svoja pravila ameriško resolucijo, ki poudarja načelo prostega tiska in svobode izmenjave misli. — Grško vojsko so sklenili povečati za 50.000 mož, ki jih bodo izbrali iz mlajšh letnikov. — Ameriški senat je odobril ratifikacijo mirovne pogodbe z Italijo. — Razni britanski politiki so prejeli eksplozivna pisma, ki so jih odpotali židovski teroristi iz Italije.

6. junija: Ameriška vojaška mislija je začela s podrobnim pregledom strateškega področja ožin. — V Bolgariji so aretirali voditelja Bolgarske kmetijske stranke in opozicije Nikola Petkova. — Marshall je v nekem govoru predložil docela novo rešitev evropske gospodarske krize; njegov predlog spominja po svoji zamisli na načrt nekdanjega ameriškega zakona o najemu in posoji. — Ameriška vlada je zagotovila članom madžarskega poslanstva v Washingtonu, ki ne priznavajo nove vlade, gostoljubje. — Ker niso sprejeli njihovih zahtev, so nemški pokrajnski ministri iz sovjetskega zasedbenega področja zapustili konferenco v Monakovem, ki naj bi določila dnevni red za konferenco pokrajinskih ministrov iz vseh nemških držav. — V Pragi je začel zasedati Izvršni odbor Svetovne sindikalne zveze. — Madžarski poslaniki v Bernu, Londonu in Washingtonu so odklonili vrnitev v domovino. — Poročajo, da nameravajo Združene države prekiniti diplomatske odnose s zvezo madžarske vlade. — Britanski zunanji minister je vložil pri bolgarski vladi protest zaradi ukinitve opozicijskega časnika »Svoboden narod«; britanska vlada ima dejanje za kršitev mirovne pogodbe. — Bolgarski krogi v Londonu potrjujejo, da pomeni aretacija vodje bolgarske opozicije Nikola Petkova začetek hude ofenzive režima, ki ga vodijo komunisti.

7. junija: Združene države in Velika Britanija sta v stalnih tesnih stikih zaradi madžarske krize; Združene države bodo predlagale preiskavo treh veleisl o madžarskih dogodkih. — V Franciji so začeli stavitki francoski železnice. — Madžarski poslanik v Washingtonu je izjavil, da je bil Nagy prisiljen odstopiti, ker so Sovjeti imeli njegovega štiriletnega sina kot talca. — Preiskovalna podkomisija za Balkan se je pri Varnostnem svetu pritožila, ker ji bolgarske oblasti niso dovolile vstopa na bolgarsko ozemlje dne 3. junija, da bi izvedla preiskavo glede prijavljenih incidentov. — General Eisenhower je izjavil, da morajo Združene države voditi svet, če hočejo, da bo dan zavezništva izkrcanja v Franciji nesel sadove. — Francoski zmerne levičarji so ustanovili novo politično stranko z imenom »Francoska delovna skupnost«. — Bivši predsednik madžarske vlade Nagy je izjavil, da so v Budimpešti objavili njegov odstop en dan prej, preden je dejansko odstopil. — V Zürichu je začel zasedati Mednarodni socialistični kongres, na katerem so zastopniki iz 19 držav; Jugoslavije niso povabili, ker položaj socialistične stranke v tej državi ni urejen.

8. junija: Predsednik Truman je na zborovanju 35 ameriške divizije javil, da morejo Združene države ohraniti ameriško vojsko, mornarico in letalske sile za kakršno koli nujnost. — V

Nadaljevanje na strani 2

Od srede
do srede

(Nadaljevanje s prve strani)

zaključni izjavi nemških pokrajinskih ministrov so objavili, da so se predstavniki sporazumeli o raznih predlogih, ki jih bodo predložili vojaškim vladam treh zahodnih področij. — Na konferenci v Seoulu na Koreji se je ameriško - sovjetska komisija sporazumela o metodah za posvetovanje s političnimi strankami glede ustanovitve začasne korejske vlade. — Bolgarski časniki sploh niso omenili aretacije vodje bolgarske opozicije Nikola Petkova. — Francoska vlada je objavila, da zahteva kot pogoj za obnovo mezdnih pogajanj, da se stavkujoči železničarji vrnejo na delo.

9. junija: Albansko obrambno ministrstvo je določilo štiri področja ob grški meji, na katerih bo najstrožje prepovedan prelet tujih letal. — Sopraga argentinskega predsednika Perona je prišla v Madrid, kjer so jo sprejeli z največjimi častmi. — Poljske oblasti so aretirale večje število članov organizacije „Gibanje za svobodo in neodvisnost.“ — Dne 6. julija bo v Španiji referendum o novem zakonu glede nasledstva na Španskem. — Italijanski ministrski predsednik De Gasperi je na zasedanju narodne skupščine izjavil, da bo prva dolžnost nove vlade obramba italijanske lire. — Rumunska kmetijska stranka je objavila nov program, v katerem sporoča svetovnemu javnemu mnenju, da se rumunska vlada drži na oblasti z „diktatoro manjšine.“ — V Novih Delihih je Svet indijske Muslimanske zveze odobril britanski načrt za razdelitev Indije. — V Pragi se je končal prvi povojni kongres Mednarodne novinarske organizacije s pritožbo ameriškega in britanskega delegata, da je „organizacija prišla popolnoma pod sovjetski vpliv in da dvomijo, če bo mogla v bodoče dovolj uspešno omogočiti svobodo tiska.“

10. junija: Britanski zastopnik v komisiji štirih sil za sklenitev avstrijske mirovne pogodbe na Dunaju je poročal Bevinu o razlogih, ki onemogočajo sestavo pogodbe; glavni spor med sovjetskimi predstavnikom ter predstavniki zahodnih sil je nastal glede pooblastil preiskovalnega odbora, ki mora preučiti sporno vprašanje nemške imovine v Avstriji. — Marshal Tito je ob priliki kosila na čast romunskemu predsedniku Petru Grozi izjavil, da je prišel čas za tesnejše sodelovanje med Jugoslavijo in Madžarsko. — Na Madžarskem je nova madžarska vlada izdala nov volilni zakon, na podlagi katerega bo na tisoče volivcev izgubilo volilno pravico. — Bivši ameriški veleposlanik v Avstriji je po pozval Združene države in Veliko Britanijo, naj ustanovijo evropsko federacijo demokratičnih držav, preden se Sovjetska zveza ne bo polastila vse Evrope. — Predsednik Truman je prišel v katarsko prestolnico, kjer ho razpravljati med drugim o mednarodnih vprašanjih in o pomankanju v Evropi.

11. junija: Rumunski ministrski predsednik Petru Groza je odpotoval iz Beograda, kjer so se sporazumeli o kulturnem sodelovanju med obema državama. — V duhu odkrivanja „zarot“ demokratičnih sil v vseh državah pod sovjetskim vplivom, so prišli na Poljskem na sled novi Andersovi protisovjetski organizaciji. — Britanski veleposlanik v Moskvi je od Molotova zahteval poljsnila o sovjetskih namenih na Madžarskem. — Zpružene države so poslale sovjetskemu poveljniku na Madžarskem oster protest proti komunističnemu državnemu udaru. — Predsednik avstrijske narodne zbornice je izjavil, da je Avstrija komaj ušla usi Madžarske. — Kancelar Figl je zanikal pogajanja s komunističnim voditeljem Fischerjem. — Mongolske sile so ob podpori sovjetskih letal vdrle na Kitajsko; Kitajska vlada je poslala svojemu veleposlaniku v Moskvi navodilo, naj zaradi tega odločno protestira pri sovjetski vladi. — Britanski zunanji minister Bevin je v spodnji zbornici izjavil, da se je bati, da ima bolgarska vlada namen zatreti zadnje ostanke svobode v državi. — V Franciji se je končala stavka železničarjev.

Ratifikacija mirovnih pogodb. London 12. maja. — Tiskovna agencija „United Press“ poroča, da bo britanska vlada podvela pobudo za skorajšnjo svečano položitev ratificiranih mirovnih pogodb z Italijo in drugimi bivšimi zavezniki Nemčije.

ŠIRITE „DEMOKRACIJO“

Sovjetska zveza politično »utrjuje« Podonavje in Balkan

Ko se je pred enim mesecem (13. maja) v budimpeštanskih političnih krogih razširila vest, da bo ministrski predsednik Ferenc Nagy naslednjega dne odpotoval na tritedenski dopust v Švico in Francijo, kjer naj bi obiskal študiračo hčerko in se sestal z 22 letnim sinom, ki je dodeljen madžarskemu poslanstvu v Washingtonu, je vest vzbudila veliko pozornost predvsem zaradi tega, ker je bila na Madžarskem zaradi komunistične zahteve po podržavljenju narodne banke ter drugih velikih bančnih podjetij spet na vidiku vladna kriza. Nihče pa ni pričakoval, da bo razvoj dogodkov v kratkem zavzel obseg, ki bo Madžarsko in vprašanje vsega tako imenovanega vzhodno-srednjeevropsko-balkanskega prostora v kratkem postavil v središče svetovnega zanimanja. Pač: vsi tisti, ki so zadnje čase zasledovali dogajanja na tem prostoru, so vedeli, da se nekaj pripravlja.

Petru Groza v Budimpešti

Dne 2. maja je doživela madžarska prestolnica pomemben političen obisk. Za posebnim vlakom, ki je v tem tednu pripeljal iz kleti frankfurtske državne banke madžarski srebrni državni zaklad, za skupino ameriških in jugoslovanskih novinarjev, za obiskom predsednika švedskega Rdečega križa grofom Bernadotteom, katerega ime je znano iz zadnjih dni Nemčije, ko je vršil posredovalno vlogo, je prišel za skupino okoli sto rumunskih novinarjev, pisateljev in umetnikov rumunski ministrski predsednik Petru Groza. To je bil prvi obisk, ki ga je Madžarski po vojni napravil tuj vladni šef in po več desetletjih prvi obisk, ki ga je madžarski prestolnici izkazal rumunski ministrski predsednik. Mesto je bilo praznično odeto in Groza je na postaji sprejel ministrski predsednik Ferenc Nagy. Srečala sta se moža, ki ju je dva tedna kasneje tudi formalno že razviljo železni zavor. Zdi se, da je Nagy dobro razumel tisti del razgovora, ki ga je ob priliki obiska imel Groza z madžarskimi novinarji v Feszék-klubu, ko jim je v okviru splošnega političnega položaja v jugovzhodnih državah omenil tudi tole zgodbo:

„Ko sem v ječi prestajal kazen, je vsako jutro eden izmed sojetnikov ostale zapornike povlekel k oknu, da bi občudovali čudo sončnega vzhoda. „Da, je dejal Groza, „videli smo, da je sonce vzhajalo na vzhodu in da je bilo rdeče. To končno ni bilo nikako čudo, ker je naravno, da vzhaja sonce na vzhodu in da je rdeče. Zelenega sonca ni še nihče videl. Toda za nas, ki smo sedeli v ječi in čakali na osvoboditev, je bilo vsekakor nekaj čudovitega.“ Groza ni omenil Sovjetske zveze in tudi ne Rdeče armade, toda vsak je vedel, kaj je hotel reči. Groza se je vrnil v Bukarešto; pičel mesec za tem je prišlo na Madžarskem do udara, ki je presenetil ves svet.

Ofenziva in obramba?

Vsi dobro poznamo znano pravilo o pritisku in odporu. Po zgodovinskem govoru, ki ga je imel 12. marca predsednik Truman, ki je izrekel svoj „dovolj“, je postalo vsakomur jasno, da bodo dejanja, ki jih je naznačil, vsekakor vzbudila odpor. Če so nekateri njebov govor takrat označevali kot „ofenzivo“, bodo danes vse to, kar se v večji ali manjši meri že kaže v Srednji Evropi in na Balkanu, imenovali morda „upravičeno protiofenzivo“.

Takšno izrazoslovje pa je stvar okusa in politične upravičenosti, ker vlada v zadnjem času običaj, da označujejo nekateri praviloma kot ofenzivnost tudi celo silobran. Vsekakor pa je jasno, da se pripravljajo v zadnjem času na prostoru, ki leži v vplivnostnem področju Moskve, stvari, ki utegnejo še bolj zaostriiti že itak močno zaostrene odnose med Vzhodom in Zahodom ter nujno omajati tudi temelje Združenih narodov, ker ta mlada organizacija zaradi tehničnih hib verjetno ne bo sposobna, da jih prepreči. Razloga za to sta v glavnem dva: 1. pomanjkanje izvršne sile, t.j. mednarodne policijsko-vojaške organizacije ZN in 2. pravica veta Sovjetske zveze.

Udar na Madžarskem, ki je povzročil izsiljeni odstop Ferenc Nagyja in njegovo zamenjavo s filokomunističnim pristajšem stranke malih posestnikov Lajošem Dinnyesom, odstranitev zunanjega ministra Gyöngyösyja ter nešteto drugih zamenjav, aretacij ter tudi takojšnje podržavljenje madžarske državne banke, pa ni le osamljena ponovitev komunističnega udara, kakršnega je Madžarska doživela takoj po prvi svetovni vojni, ko je zdaj Belo Kuna nadomestil ministrski podpredsednik Mathias Rakosi. Na Madžarskem se je odigral v teh dneh le eden izmed dogodkov, ki pa je po svoji izvedbi, posebno pa še zaradi zadržanja predsednika zavezniške nadzorstvene komisije za Madžarsko, sovjetskega generala Sviridova, ki je na zahtevo Washingtona in Londona po prepisih diplomatske korespondence odgovoril, da obstoji le en izvod, ki pa je v posesti madžarske vlade, v katere notranje stvari pa se on ne more vmešavati, gotovo najizrazitejši. Ostali dogodki se nanašajo na Bolgarijo, Romunijo in Poljsko, kot celota pa zajemajo tudi še Jugoslavijo in Albanijo. Morda se bo zgodilo, da se bodo slični dogodki začeli kazati tudi na Češkoslovaškem, čeprav so za to predpostavke šibkejše. Verjetno pa lahko pričakujemo tudi ojačitev pritiska na Turčijo, Grčijo, Avstrijo in Trst, pri čemer bi prišlo do spremljevalnih akcij tudi drugod, predvsem v Italiji in Franciji.

Razlogi

„nove politike“

Razloge za „novo politiko“ moremo razbrati predvsem v treh dejstvih: 1. v poznati „dinamičnosti“ in ideološko-politični nepopustljivosti komunizma, 2. v novi politiki Združenih držav, ki jo obeležuje tako imenovana Trumanova doktrina ter 3. v dejstvu, da se približuje čas vsaj delne izpraznitve nekaterih predelov s strani Rdeče armade. Sovjetska zveza in Francija mirovnih pogodb z Madžarsko, Romunijo in Bolgarijo sicer še nista ratificirali, vendar pa hoče Sovjetska zveza pred odhodom te države in vse področje sploh „konsolidirati“.

V čem se nam praktično kaže ta „konsolidacija“ na jugovzhodno-evropskem prostoru? Poživimo si samo nekoliko spomin in povežimo logično nekatere dogodke!

Poljska: spor med londonsko in lublinsko vlado, varšavski upor generala Bora, težave Mikolajczyka, aretacije in procesi proti tako imenovani podtalni organizaciji, s katero upravljajo v zvezo generala Andersa, predvolilni pogon na pristaje narodne kmetijske stranke, volilni teror in v tem tednu ponovne aretacije; topot socialističnih voditeljev, ki jih dolže zarote proti državi. Poljski predsednik komunist Bierut, ministrski

predsednik komunist Osuška Moravski.

Romunija: edina monarhija v sklopu držav pod moskovskim vplivom zaradi velike priljubljenosti kralja Mihaela med narodom. Ostri nastopi proti opoziciji, spopadi s pristajši Maniuja in Bratianuja, onemogočitev opozicije kljub posredovanju zahodnih zaveznikov, v zadnjem času ponovne aretacije pristajšev narodne kmetijske, narodne liberalne in socialno demokratske stranke, zaradi česar ponovni protesti pri zaveznikih. Ministrski predsednik komunist Petru Groza.

Bolgarija: odstranitev monarhije, nepriznavanje opozicije, aretacije in procesi proti članom tajnih organizacij „Car Krum“ in „Neutrlni častnik“ ter v zadnjem času aretacija opozicijskega voditelja Nikole Petkova, ustanovitev bolgarskega odprtega gibanja pod nemško zasedbo, ki je bil dvakrat zaprt od Nemcev, ustavitve, oz. prepoved razpečavanja dveh opozicijskih glasil. Ministrski predsednik komunist Georgij Dimitrov.

Madžarska: volilna zmaga pri zadnjih volitvah 4. novembra 1945 izpadla ugodno za stranko malih posestnikov (od 409 sedežev dobila 245, komunisti le okoli 17% glasov), s pomočjo zasedbenih sil postopno zasedanje ključnih postojank, predvsem policije, s komunisti, procesi proti zarotnikom (pred tremi meseci Bela Kovacz), končno udar. Ministrski predsednik komunistofil Lajoš Dinnyes.

Poleg jugoslovanskega maršala Tita-Broza in albanskega generalnega polkovnika Hodže naj omenimo, da je tudi predsednik češkoslovaške vlade, Klement Gottwald, eden izmed

glavnih članov „razpuščene“ kominterne.

V zadnjem času pa se je aktivnost na omenjenem področju še drugače povečala. Sklenjene so bile neštete pogodbe o zaveznosti, prijateljstvu, medsebojni pomoči, carinska zveza med Albanijo in Jugoslavijo ter pogodbe o dobavljanju orožja, da ne govorimo o raznih kulturnih sporazumih. Na programu so še tudi novi sporazumi, tako med Češkoslovaško, ki že ima prijateljski pakt z Jugoslavijo in Poljsko na eni strani ter Romunijo in Bolgarijo na drugi, dalje romunsko-madžarska ter verjetno v teh dneh ob obisku Groze v Beogradu tudi romunsko-jugoslovanska pogodba. Ravno Madžarski pa je v zadnjem času komunistični tisk očital, da noče stopiti v sistem prijateljskih pogodb, kot so jih sklenile jugovzhodnoevropske države.

Omeniti pa je treba še posebni načrt za to področje: iz polpreteklih in nedavnih izjav, ki jih je dal predvsem Tito, je razvidno, da stojimo morda nedaleč od dejanja, ki bo pomenilo zvezo Jugoslavije, Bolgarije in Albanije, zvezo, ki bi se utegnila še bolj razprostrti ter bi v končnem obsegu vključevala vse države, v katerih vidimo danes nenavadno komunistično delavnost. Pri tem si lahko dovolimo še nadaljno pripombo, da bi do dogodkov, kakršne beležimo danes na tem področju, prišlo verjetno tudi brez Trumanove doktrine in ne glede na to, da bodo sovjetske edinice po ratifikaciji mirovnih pogodb, ki jih pričakujemo, tudi sicer formalno zapustile ta področja.

T. L.

Opomba: Gornji članek je bil napisan za redni zaključek redakcije, zato ne vsebuje pritiska komunističnega za spremembo avstrijske vlade, napadov na večinsko slovaško narodno demokrasko stranko in obiska Petru Groze v Beogradu, torej dogodkov, ki so se medtem odigrali in jih je pisec pravilno predvideval.

H procesu v Zagrebu

V soboto dne 7. 6. 1947 se je v Zagrebu končal proces proti Kvaterniku, Košaku, Kascheju in drugim Paveličevim pomagačem. Ne bomo se spuščali v krivdo obtožencev: bili so najizrazitejši kvistlingi na Balkanu, ki so vrgli luč sramote na jugoslovanske narode, ki so z uporom 27. marca 1941 vsemu svetu pokazali, da nočejo imeti nič skupnega z osovinskimi silami in da so z vso dušo predani stvari demokracije. Kazen, ki jo je nad obtožene izrekel zagrebški sodišče, je zaslužena ter bi jih vsak demokratičen režim v Jugoslaviji prav tako ostro obsodil.

Tudi se ne bomo spuščali v samo vodenje preiskave in procesa proti obtožencem. Večnejše je vprašanje, ki si ga človek stavi, ko čita v jugoslovanskem časopisu poročila o procesu: proti komu se pravzaprav vodi proces, proti Kvaterniku in drugovom ali proti dr. Mačku in vodstvu HSS? Kdo je obtoženec, Kvaternik Izidor ali dr. Maček? Državni tožilec največ napada in sramoti HSS in dr. Mačka, tako da izgleda, da na zatožni klopi sedi — hvala bogu samo v duhu — dr. Maček in da so drugi, ki tam sede z dušo in telesom, le kmetje v šahovski igri, ki jih je dr. Maček v peklenški zamisli po mili volji premikal in izdajal jugoslovanske narode najprej nacistom in fašistom, potem pa krutemu zapadnemu imperializmu. Zakaj vsa ta gonja, ki je vendar vsem znano in zgodovinsko dokazano, da je bil dr. Maček ves čas vojne konfiniran in pod najstrožjo paznjo Paveliča, ko je znano, da so vsi vodilni možje HSS bili po zaporih ter so jih ustaši pred svojim begom v veliki večini pobili na najbolj divji način v Lepoglavi? Da je bil dr. Maček in celo vodstvo HSS kolaboracionist, da se je boril proti koristim naroda, da je narodni izdajalec, tega tudi novi

oblastniki v Jugoslaviji svetovni javnosti ne bodo mogli dokazati, ker je dr. Maček v svoji borbi za pravice svojega naroda vsemu svetu pokazal svojo predanost koristim naroda. Državni tožilec sicer navaja kot najboljši dokaz sodelovanja med Paveličem in dr. Mačkom to, da je Pavelič omogočil beg dr. Mačka v inozemstvo. Svetovna javnost pač dobro ve, da je Pavelič to storil, da se pred zapadnimi zavezniki vsaj deloma opraviči za vsa svoja zla dela. Najbrže so tudi obstojali stiki med Paveličem in dr. Mačkom, toda le v tem smislu, da je Pavelič hotel z dr. Mačkovim pomočjo okrepiti svoj položaj, na kar pa dr. Maček nikoli ni pristal. Ves svet dobro ve, da se dr. Maček ni pregrešil zoper koristi hrvatskega naroda. Seveda, če novi oblastniki v Jugoslaviji istovetijo partijske koristi s koristmi naroda, bi morda imeli prav. Tukaj ne gre za koristi naroda, ampak v glavni meri za koristi Sovjetske zveze, ki hoče v bodočem mednarodnem sporu izrabiti Jugoslavijo kot predastraž. V manjši meri gre tudi za čisto osebne koristi novih oblastnikov.

Nasilniki se zavedajo, da tudi s takimi procesi ne bodo vzeli ugleda, ki ga dr. Maček uživa v inozemstvu, zato ta proces ni namenjen svetovni javnosti, ampak hrvatskemu narodu in drugim jugoslovanskim narodom, kajti zavedajo se, da je hrvatski narod še vedno zvest naukom bratov Radičev, vodstvu HSS in njenemu predsedniku dr. Mačku. Zavedajo se, da HSS ni kakršnakoli stranka, ampak da je to velika večina hrvatskega naroda, ki bo ob primernem hipu pometel in ob razlunal z oblastniki, ki so mu s tujjo pomočjo in na prevaren način sedli na hrbet. Novi oblastniki se tega dobro zavedajo in hočejo s takimi »monstre-procesi« omajati ve-

ro hrvatskega naroda v dr. Mačka in to granitno silo razbiti. Vsi ti procesi, ki so s takim pompom organizirani, vzpizorjeni in vnaprej prešturirani, niso delo sodišča kot takega, ampak delo državnega »agit-propa« ter so v prvi vrsti notranja politična propaganda. Ne bomo se čudili, če bodo morda v doglednem času pripravili zopet nov »monstre-proces«, to pot naravnost proti dr. Mačku — seveda v odsotnosti.

Z gotovostjo lahko trdimo, da tudi ta vrsta propagande ne bo vplivala na ljudske množice in ne bo prinesla zaželenega uspeha, kajti hrvatski kmet bolj trezno presoja položaj, kot si to razni politični skorovičji predstavljajo. Od njegove vere v dr. Mačka ne bo odvrgnil hrvatskega naroda niti ta niti drugi slični procesi. Take vrste procesi pa bi mogli škodeti kot posledice še večje negotovnosti med Srbi, Hrvati in Slovenci. Delo v tej smeri pa je v novi jugoslovanski ustavi in zakonodaji označeno kot največji zločin ter bi moral po sedaj veljavni zakonodaji sam državni tožilec Jakob Blažević, ne na tožiteljsko, ampak na zatožno klopi.

M. L.

Izjave dr. Vl. Mačka Pismo predsedniku Trumanu:

Gospod predsednik!
Jaz sem z največjim veseljem prečital Vaš govor, ki ste ga imeli pred kongresom Združenih držav Amerike 13. marca o nameravi pomoči Grciji in Turčiji za obrambo ogroženih demokratičnih pravic in svobod tistih držav.

Toda s še večjim zaupanjem in zadovoljstvom sem pozdravil Vaše besede, s katerimi ste izrazili pripravljenost vlade Združenih držav pomagati vsem narodom, ki se bore za svojo svobodo in za demokratične pravice vsakega posameznega človeka.

Jaz ne dvomim, da Vam ne bi bile dobro znane strašne razmere, v katerih so prisiljeni živeti narodi južne in jugovzhodne Evrope. A te razmere so najtežje za narode v Jugoslaviji, v katero je vključen hrvatski narod, katerega predstavnik sem jaz gotovo že več kot 20 let.

Ne zdi se mi potrebno prepirčevati Vas, da ti narodi, katerih ogromno večino sestavljajo kmetje, ne morejo nikdar sprejeti diktature komunistične manjšine, ki jim je sedaj vsiljena.

Mi zahtevamo samo izpolnitev obvez prevzetih v Jalti. Te obveze, zagotovljene od vseh naših velikih zaveznikov, ne samo da do danes niso bile izpolnjene, marveč so še naprej vsak dan na nesramen način teptane od sedanjega režima, ki je vsiljen tem narodom. Z izpolnitvijo teh obvez, v prvi vrsti s svobodnimi volitvami, izvedenimi pod mednarodnim nadzorstvom, bi bila dana priložnost tem narodom, ki so sedaj oropani vseh političnih svobod, da svobodno odločijo o svoji bodočnosti. Samo na ta način, v resnični demokraciji, bodo oni mogli prispevati k naporom za ohranitev trajnega in pravičnega miru med narodi.

Jaz sem prepričan, gospod predsednik, da bo vlada Združenih držav pod Vašim vodstvom nadaljevala politiko obrambe demokratičnih pravic, kjer one obstoje in njih vzpostavitev, kjer so na nesrečo narodi te pravice že izgubili.

V tem upanju se Vam jaz v mojem imenu in v imenu vsega naroda zahvaljujem za napore in prizadevanja ter ostajam s spoštovanjem

Dr. Vladko Maček,
predsednik Hrvatske kmetijske stranke.

Izjava egiptovskemu dnevniku:

Egiptovskemu dnevniku „Journal d'Egypte“ je dr. V. Maček 20. marca t. l. dal sle-

dečo izjavo:

„Medtem ko je Jugoslavija preživljala mračne dneve vojne, smo ves naš narod in jaz osebno, kot šef Kmetijske stranke, pričeli čutiti nesoglasja zaveznikov v pogledu njih politike do nas. Že takrat smo menili, da bodo ta nesoglasja mogla imeti najbolj kvarne posledice na našem področju, tako za Hrvate, za Srbe in za Slovence. Ta predvidevanja so bila točna. Jalta nam je zapustila malo upanja. Ti sporazumi niso spoštovani. Dovoljeno je bilo, da so se na našem področju oblikovale totalitarne vlade, ki so sedaj na oblasti. Kar se mene tiče, sem moral iz kraja, v katerem sem bil interniran, kreniti proti Zapadu, da se tja zatečem in nadaljujem borbo, katero imam za bistveno za jugoslovansko nezavisnost.“

Hrvatska kmetijska stranka je bila vedno, od 1920. leta, smatrana za branilca pravic kmetov, ki sestavljajo 80 % našega prebivalstva. Imenovan sem bil za njenega predsednika po tragičnih dogodkih 20. junija 1928... Mi smo skupno šli skozi vojne preizkušnje, skozi italijansko-nemško okupacijo in smo se vedno izogibali vsakemu sodelovanju s trenutnimi

zmagovalci. Naša načela so vedno bila, da država obstoji zaradi državljanov, a ne državljanov zaradi države; z ozirom na to naj vsak poedinec uživa svoje svoboščine v mejah demokratičnega reda. Mi prav tako verujemo, da sta moč in sila nesporejmljivi kot politični sredstva...

Kje smo medtem danes? Današnja Jugoslavija ne oslanja svojega komunističnega režima na voljo naroda, marveč na politično preganjanje in potvorenje volitve... Samo na našem ozemlju je danes 26 koncentracijskih taborišč. Radio, tisk, narodno gospodarstvo, vojska in nekoliko tajnih policij se nahajajo pod popolnim komunističnim uplivom. Medtem ko opozicija, ki predstavlja 95 % javnega mnenja, nima možnosti izraziti svojega mišljenja, imajo komunisti 140 dnevnik, tedenskih in mesečnih listov...

Mi smo si svesti interesov Sovjetske zveze v naši državi. Toda oni niso edini in ni potrebno, da izključujejo one interese, katere prav tako imajo Združene države Amerike, Anglija in Francija. Velika večina jugoslovanskih odbija misel, da smo mi mrtva straža komunizma proti Zapadu....“

Beg pred krivdo in odgovornostjo

(Zasluge ZVU in krivda OF pri obnovi.)

Ko je Zavezniška vojaška uprava sklenila obnoviti v vojni požgane in porušene domove našega naroda, se je komunistična OF z vso silo uprla temu namenu in zaslepljena očevala krivdo ZVU. Vse to je delala v duhu svoje načelne abstinenca in odpora proti ZVU, ki ni hotela priznati v coni A njene ljudske oblasti. Guvernerji in uradniki ZVU so bili deležni napadov, ko so oškodovancem, vasem in posameznikom ponudili obnovo domov. Tako n. pr. so na Vojškem nesramno nahujskali ljudstvo, da je neuljudno odslovilo guvernerja, ko se je osebno podal v vas, da pregleda njeno težko stanje in predloži načrt in priporočila za obnovo. Drugod so družinam grozili s preganjanjem, če se spozabijo in poprosijo za obnovo ali za pomoč. Prepovedali so vsakomur sestaviti občinski odbor za obnovo ali biti član istega.

Od novega okupatorja naj nihče

ne sprejme ničesar! Kdor kaj sprejme, je narodni izdajalec! Tako so grmeli in žugali »tovariši«, visoki in nizki funkcionarji na mitingih, v uradih in odborih. »Naša Amerika je Jugoslavija!« — so trdili in se šopirili. Narod pa trpi in čakaj, zmruj pri živini v hlevu in sovraži »okupatorja« ter vse njegove »hlape«, izdajalce slovenskega naroda!

In ljudstvo je trpelo in trpelo! Mnoge matere so zbolele v hlevu pri živini. Da, raje v mrzli žali poleg kože, ko pa vzeti pomoč, ki jo je ZVU ponudila. Taka je bila zapoved OF.

Vdove, sirote, starši in drugi sorodniki padlih borcev so imeli na razpolago znesek 20.000 lir kot hvalno priznanje onim, ki so padli v skupni borbi; težko ranjeni ali bolni pa 10.000 lir v isti namen. — Nič! Od »okupatorja« ne sme nihče vzeti niti vinarja! Ker pa je ljudstvo ZVU kljub temu priznavalo in

je živelo v potrebi, so komunistični odbori OF pričeli sprejemati prošnje in dajati ukaze, naj vsakdo pri- nese zdaj še to zdaj še ono listino. Pa so zopet zahtevali, naj prošnjo ponovijo z vsemi listinami, češ, prejšnje so se izgubile ali pa niso bile prav napravljene.

V resnici pa prošnja ali ni šla naprej ali pa ni bila pravilna. Zato imamo priče! Pristojni oddelek ZVU v Trstu je zahteval tudi od beograjske vlade, naj potrdi, kateri prosilci so bili prostovoljni berci, da bi jim zneske takoj nakazali. Zaman! Beograjska vlada, ki odgovorila, čeravno je ZVU vsak mesec ponavljala prošnjo.

Ravno tako ni komunistična OF spočetka nič storila, da bi vojni oškodovanci prišli do hitrega izplačila odškodnine. »Izdajalce slovenskega naroda je vsakdo, ki sprejme plačilo vojne odškodnine!« so sprva trdili zlasti v Brdih, kjer so se znesli nad odvjetnikom g. dr. Sfiligojem, ki je šel oškodovancem na roko, da so dosegli izplačilo preduraja!

V istem duhu so vse, ki so kot uradniki sodelovali pri ZVU, ravno tako imenovali »izdajalce slovenskega naroda«, jih napadali in celo pobijali. Tako v Kojskem, v Bukovici, na Krasu in drugod.

Ko so v začetku ZVU uvedli živilske nakaznice, so funkcionarji komunistične OF prepovedali župnijskim uradom izstavljanje družinske liste in duhovnikom žugali. Sami pa so hoteli skrivati v župnišče, da bi prej dobili sladkor, moko in maščobe. Ljudstvo pa trpi in nadaljuje borbo za svobodo. Tako se je zgodilo n. pr. v Kojskem.

Posledice take »politike« so, da ljudstvo nima povsod obnovljenih domov; da vdove, sirote, starši padlih in bolni ter ranjeni berci niso prejeli 20.000 odnosno 10.000 lir. In razni odbori komunistične OF jim vračajo prošnje in papirje. Zopet drugi se trudijo, da bi dosegli predurajo na račun vojne odškodnine. Pozno hitijo vlagati prijave. Toda teh je naenkrat toliko, da ne morejo priti hitro na vrsto.

Le pametnejši in pogumnejši, ki se niso dali ustraševati in zapeljati od komunistične OF imajo obnovljeno hišo, so prejeli 20.000 odnosno 10.000 lir in imajo že urejeno zadevo vojne odškodnine.

In zdaj, ko so tudi najbolj trdovratni pristaši komunistične OF spregledali in razumeli, da so jih »tovariši« funkcionarji oškodovali, se že nekaj tednov sem oglašam tudi »Primorski dnevniki«, glasilo komunistične partije, in udarja po ZVU, ker še ni povsod obnovila požganih in porušeni domov, ker še ni popravila vseh poti in še ni izplačala vojne odškodnine ter se zaganja v

g. Cerneta in druge, da bi pokrili lastno krivdo in obrnil pozornost v drugo smer!

Vedeli smo, da si znajo komunisti nadeti vse vrste oblek, kakor jim to od slučaja do slučaja prija, zlasti kadar hočejo pokriti lastne odgovornosti za škodo, ki so jo storili ljudstvu ali pa druge zmore, vendar postaja predzrost »Primorskega dnevnika« že tako zoprna, da ne moremo zamolčati in zadržati našega prezira, ko hoče naprtiti krivdo ZVU in vrh tega še blatiti tiste, ki »politiki« OF niso nasledili

in so sami dosegli obnovo doma in drugo. Med temi so tudi razni funkcionarji, ki so bili posebno kričeči na mitingih in so posebno ostro žugali ljudem, sami pa so skrivaj vlagali prošnje in prijave, da so dosegli namen.

Ali pridejo tudi ti funkcionarji pred ljudsko sodišče, ali pa spadata sem samo nekomunisti, je vselej odgovor že znan!...

Krinko dol, gospodje »tovariši«! Narod vas je spoznal po vaših dejanjih in obsodil.

Bivoči »tovariši«

Glas izpod Mangarta

Kako je v Kanalski dolini

Dalje od Naborjeta proti Trbižu in še dalje proti Rablju in Beli Peči tja do jugoslovanske meje, se vleče od zahoda proti vzhodu ozka dolina. Skozi to dolino se vije smelo izpeljana železnica in široka brezhibna avtomobilska cesta. Levo in desno pa meje dolino raztrgane gorske verige. Goli vrhovi izginjajo v oblakih, navzdol pa prehajajo prepadi v temne gozdove in pašnike. V dolini pa je obdelan vsak uporaben kos zemlje. Tam neke sredi te doline, med Sv. Višarji in Ojsternikom je žabja mlaka, ki namaka kar dve morji, Črno in Jadransko morje. Redni žabji koncerti in razglednice, ki so v vsaki trgovini na prodaj, pojasnijo radovednemu turistu, da se nahaja ta važna zemljepisna točka v Žabnicah in da je razvodnica 810 m nad morjem.

V tem kotu živi, dela, moli in plačuje davke rod koroških Slovencev. Približno pet tisoč jih je. Svoje časopisa nimajo. Kulturnega udejstvovanja ne poznajo. Čitajo le dnevnik »Dolomiten«, glasilo tirolskih Nemcev. Le v redkih hišah se vidi slovenska knjiga, ta pa je zašla v dolino le po naključju. Sam ter tja se vidi štrleti iz žepa »Demokracija«. Proti koncu vojne je zavezniška bomba raznesla vagon slovenskih knjig, ki so po naši dolini potovale na Primorje. In te knjige še danes niso končale potovanja, potujejo neprestano iz vasi v vas, iz rok v roke.

V domačije, ki so jih l. 1939. zapustili Nemci, so se naselili Italijani, ki žilavo, toda s preprostimi sredstvi obdelujejo neradodarno zemljo. Nekaj Nemcev je seveda le še ostalo, v glavnem v Trbižu.

Prebivalstvo živi od gozda, njive, prevoznitva in tujskega

prometa. Živine je mnogo premalo. Tudi rudnik svinca v Rablju je lep vir dohodkov. Odnosi med prebivalstvom treh narodnosti so zelo dobri. Vsak teh narodov ima za seboj težke izkušnje. Valovi politike so pred in med vojno vznemirjali našo dolino in gonili ljudstvo od dela na zborovanja in mitinge in k šivanju zastav, ki so se kar trikrat menjale. Vsaka stranka je pač v znamenju svoje zastave obljubljala nebesa na zemlji. Tako je v naši dolini en sam rod preživel kar tri »tisočletna« kraljestva. Marsikdo si še danes zdravi opeklino.

Na ta drobec slovenskega naroda sem Vas hotel opozoriti, spoštovani gospod urednik! Prosim Vas, da se spomnite včasih tudi nas, saj so vprašanja, ki zanimajo Vas v Gorici ali Trstu tudi za nas važna.

To je kraljestvo Mangarta, Kanina, Montaža in gorskih jezerc. Poleti najde tu pri nas vsakdo, ki je utrujen od mestnega življenja svoj počitek in zdravje. Pozimi pa spremeni debela odeja snega pokrajino v smučarski raj. Saj turistična pozimi in poleti priznana ugodno upliva tako na trdnost zdravja izletnika kakor na trdnost blagajne gostitelja.

Poleg tega se lahko ponasamo s posebnostmi, ki jih v tujsko-prometnem pogledu ne more pokazati niti Švica. Iz povsem zanesljivih lovskega kroga je nesporno ugotovljeno, da se je pravilnični Zlatorog preselil iz triglavskega pogorja radi spremembe zraka in ljubega miru v naše kraje. Poleg tega si nevni turist lahko ogleda svetovnoznani železni zastor iz neposredne bližine. Tipanje seveda ni dovoljeno niti priporočljivo.

V obrambo O. Župančiča

V zvezi s polemiko med našim listom in g. dr. Bartolom smo prejeli zapozneli dopis, ki ga v izveščku lojalno objavljamo:

Članek »Pisatelj in politika« je »krivičen!« Treba je vedeti, da dr. Bartol ne more govoriti, kar bi hotel, ampak le kar mora. Če bi govoril po svoji pameti, bi govoril zadnjikrat v svojstvu predsednika SHPZ.

Tudi za Župančiča se moram postaviti. Saj ne more povedati, kar bi rad. Res je, da jo je med vojno nekoliko zavozil s tem, da je podpiral enopartijsko teroristično strujo. Toda pesniku tega ne smemo zameriti, saj v megli celo letalo včasih zavozil, pa ne bi Župančičev Pegaz brez radarja?

Poleg Prešerna je Oton gotovo naš največji pesnik in Velik Prerok. Že pred dawnimi leti, ko je izdal svojo zbirko »Čez plan«, je gledal v duhu zasluženo domovino na dan 7. januarja 1947 in točno tega dne je podtaknil uredniku »Tovariši« v Ljubljani pesem, ki odgovarja datumu kakor poštna štampiljka. Evo je!

O domovina, kdor te ljubi zdaj, ljubiti mora s črnim gnevom v duši... Glej smešna krinka, opiči obraz - to boginja svobode je pri nas!

Mislím, da je naš Župančič v zadostni meri pokazal s tem, da ni le pesnik in prerok, nego tudi iznajdljiv in pogumen. V dobi, ko prevzema opica vlogo boginje svobode, bi se marsikdo potuhnil. Plačani urednik pesmi in časa ni razumel - toda pesnik in narod sta se razumela! Taka je moja vera v slovenske velikane in ne bi me motilo, če bi moral Župančič javno izjaviti, da se nanaša ta pesem na avstrijske ali celo na nekdanje jugoslovanske, ne pa sedanje razmere.

Akademsko društvo „Jadran“ v Trstu

Ob zaključku redakcije smo prejeli razveseljivo vest, da so imeli slovenski in hrvatski demokratični visokošolci v Trstu v torek 10. t. m. občni zbor, na katerem so ustanovili skupno društvo »JADRAN« in si izvolili odbor.

Podrobnejše bomo poročali prihodnjič.

IZ ŽIVALSKEGA SVETA

(Prispodoba družabnega prevrata)

Vse je bilo napisano zelo lično, samo besedo prijatelj so pisali »pr-jatl« in »erke« in »ze« so pisali narobe.

»Zdaj pa tovariši, je kričal Snowball, vsi na travnike. Postavimo si našo častno nalogo, da bomo pokorili travnike hitreje kot Jones in njegovi ljudje.«

V tem trenutku pa so krave bolestno zamukale. Nihče jih ni pomolzel že dvajset štiri ure in njihova vmena so bila nabrekli, da bi skoraj počila. Po kratkem premišljanju so prašiči poslali po vrče in še precej uspešno pomolzli krave. Kmalu je stalo pred živalmi pet vrčev mleka, katerega so nekatere požele gledale.

»Kaj se bo zgodilo z mlekom?« je nekdo vprašal.

»Jones je imel navado ga primešati tu pa tam v našo hrano«, je rekla kokoš.

»Nič se ne brigajte za mleko, tovariši!« je vzkliknil Napoleon in se postavil pred vrče. »Zato bo že poskrbljeno. Kokošja je bolj važna.« Tovariši Snowball vam bo pokazal pot. Jaz pridem čez nekaj minut. Naprej tovariši! Seno vas čaka.«

Živali so odcepilale na travnike, ko pa so se zvečer vrnile, so opazile, da je mleko izginilo. Po mesecih so bistrejše glave sprevidele,

kje je končalo: v posebni kuhinji prašičje elite.

Delo je bilo težko, toda živali so garale, ker so garale za sebe. Prašiči so bili bistri, pa so našli pri vsaki težavi kako rešitev. Prašiči prav za prav dejansko niso delali, temveč samo vodili in nadzirali druge. Konja Boxer in Clover sta se zapregla h kosilnici ali plugu in vlekla. Za njima pa je korakal prašič in kričal: »Hej tovariši!« ali pa »Brn tovariši!«, kakor pač je položaj zahteval. Gosi in kokoši so zbirale vsako bilko, da travniki niso še nikdar bili tako čisti kot zdaj. Končno so pokosili dva dni prej, kot je bila navedba pod Jonesovo vlado.

Vse poletje je delo na kmetiji šlo gladko od rok. Živali so bile srečne kot še nikoli. Nihče jih ni karal, nihče se ni pritoževal zaradi živili, nihče se ni odtegoval delu. Res je, da je kobila Mollie pozno vstajala ali pa predčasno zapuščala delo, češ da ima kamen v kopitu. Tudi mačke niso mogli nikoli najti, kadar je bil čas za delo. Izginila je in se pojavila šele pri jedi. Vedno pa je našla kak odličen izgovor in je predla tako navdušeno, da ni bilo mogoče dvomiti v njene dobre namene.

Ob nedeljah niso delali. Zajtrk je bil uro pozneje, potem pa je bila

svečanost, katero so redno opravljali. Najprej so dvignili zastavo, za katero je našel Snowball neke zelen namizni prt in nanj naslikal podkev in rog z belo barvo. Snowball je razlagal, da zelena barva predstavlja zelene poljane Anglije, podkev in rog pa bodočo živalsko republiko, ki bo nastala, ko bo nadvala človeka dokončno zlomljena. Po dvigu zastave so se živali zbrale pod velikim kozolcem, kjer so imele zborovanje, katerega so nazivale »miting«. Tukaj so razpravljale o načrtu za prihodnji teden, predlagale in razpravljale o resolucijah. Toda vedno so bili samo prašiči, ki so jih predlagali. Snowball in Napoleon sta bila najbolj delavna pri razpravljanju. Toda opazili so, da nikdar ne soglašata. Naj je prvi predložil kakšno koli resolucijo, je drugi takoj nasprotoval in obratno.

Prašiči so si določili kaščo za svoj glavni stan. Tukaj so ob večerih preučevali kovaštvo, mizarstvo in druge obrti iz knjig, ki so jih prinesli iz Jonesove hiše. Snowball se je trudil, da bi organiziral živali v posebne živalske komiteje. Ustvaril je odbor za proizvodnjo jajc za kokoši, zvezo čistih repov za krave, odbor za prevzgojo divjakov, katerega naloga je bila vzgoja podganin divjih zajcev, gibanje za čistejšo volno ovac, poleg tega pa analfabetske tečaje za vse živali. Mačka se je priključila odboru za prevzgojo divjakov in

se nekaj dni prav pridno udeleževala dela. Nekega dne je zlezla na streho in prigovarjala vrabcem, da so zdaj vse živali tovariši, in jizato vsak vrabec sme brez strahu sestiti na rep; toda vrabci so se držali v spoštljivi oddaljenosti.

Največ uspeha so imeli analfabetski tečaji. Proti jeseni so bile že vse živali kolikor toliko pismene. Nekateri več, druge manj. Kar se tiče prašičev, so znali pisati in brati odlično. Psi so čitali zadosti dobro, vendar jih ni zanimalo nič drugega kot sedem zapovedi. Koza Muriel je čitala nekoliko boljše kot psi, osel Benjamin pa tako dobro kot kateri koli prašič, vendar ni nikdar, čital. Dejal je, da kolikor je njemu znano, ni na svetu ničesar, kar bi bilo vredno čitati.

Opazili pa so, da nekatere živali ne pridejo preko erke »A«. Prav tako so ugotovili, da se nekatere živali kot ovce, kokoši in gosi niso mogle naučiti na pamet niti sedmih zapovedi. Po dolgem premišljanju je Snowball izjavil, da je mogoče sedem zapovedi stvarno združiti v eno edino načelo, in sicer: »Štiri noge dobro, dve nogi slabo!« Rekel je, da te besede vsebujejo osnovno načelo animalizma. Kdor jih bo dobro doumel, bo varen pred vplivi človeka. Ptici so v začetku protestirali, ker se jim je zdelo, da imajo tudi oni samo dve nogi, toda Snowball jim je dokazal, da to ni res.

»Ptičja perot, tovariši, je dejal, je sredstvo za gibanje, ne pa za opravljanje dela. Zaradi tega jo moramo šteti kot nogo. Značilnost človeka je roka, naprava, s katero izvaja vse svoje zločine.«

Ptiči niso razumeli Snowballovih besed, toda vzeli so na znanje njegovo razlago. Vse nižje živali so se začele učiti na pamet novega gesla: »Štiri noge dobro, dve nogi slabo!« Napisali so to geslo z velikimi črkami na steno kašče nad sedmimi zapovedmi. Ko so se enkrat naučile to geslo na pamet, so ga ovce zelo vzljubile. Celo ko so ležale na pašniku, so ga blejale ure in ure, ne da bi se utrudile in navešale.

Napoleon ni kazal zanimanja za Snowballove odbore. Dejal je, da je vzgoja mladine važnejša. Zgodilo se je, da sta psi Jessie in Bluebell imeli mladiče, devet močnih psičkov. Čim so se prenehali hraniti pri materah, jih je Napoleon vzel in izjavil, da bo sam skrbel za njihovo vzgojo. Odnese jih je na podstrežje, kamor je bilo mogoče priti samo po lestvi iz kašče, prašičjega glavnega stana. Tu jih je držal popolnoma ločene, tako da so ostale živali na kmetiji hitro nanje pozabile.

Zorela so jabolka in drugo sadje. Živali so mislile, da je samo po sebi umevno, da jih bodo enako delili med vse. Nekega dne pa je prišel ukaz, da je treba vse zbrati

in prinesiti v kaščo, kjer bo na razpolago za prašiče. Pri tem so nekatere živali mrmrale, toda nič ni pomagalo. Vsi prašiči so popolnoma soglašali v tej točki, celo Snowball in Napoleon. Poslali so Kričača, ki je poskrbel za primerno razlago drugim:

»Tovariši, je kričal, vi gotovo ne mislite, vsaj upam, da prašiči delajo iz sebičnosti in želje po prednosti? Mnogim izmed nas ne ugaja mleko in jabolka. Tudi sam jih sovražim. Edini naš namen, ko vam ne damo teh stvari, je skrb za vaše zdravje. Mleko in jabolka, tovariši, vsebujejo kot je dokazala znanost, snovi, ki so neobhodno potrebne za razvoj svinje. Mi prašiči smo duševni delavci. Vsa uprava in organizacija te kmetije je odvisna od nas. Vsa in noč skrbimo za vašo blaginjo. V vašo lastno korist pijemo mleko in jemo jabolka. Ali ne veste, kaj bi se zgodilo, če bi prašiči opustili izpolnjevanje svoje naloge? Jones bi se vrnil! Resnično vam povem, da bi se vrnil, je kričal Kričač skoraj moledujoče, prestopal z noge na nogo in vrtel svoj repek. »Gotovo ni med vami nikogar, ki bi si želel, da se Jones vrne?«

O eni stvari so si bile vse živali edine: Jonesa niso hotele nazaj. Ko so jim to tako razložili, niso več ničesar pripomnile. Važnost dobrega zdravlja prašičev je bila vse preveč očitna!

(Nadaljevanje)

Misli ob »Demokraciji«

Gospod urednik! Dovolite mi kratek prispevek za vašo »Demokracijo«, ko si ta utira pot med Slovence, ki bodo ostali izven meja Jugoslavije. Namenoma ne rabim zrazu »slovenskega Primorja, primorskih Slovencev, STO-a; prepričan sem namreč o dveh: 1) da bo iz tednika postal ta ali drugi list dnevnik, ki bo imel vse predpogoje za življenje, morda lepšega, kakor ga je imel do sedaj katerikoli slovenski dnevnik na tem ozemlju; 2) da bo ta dnevnik glavno glasilo vseh Slovencev, katerim bo mogel in bo moral biti objektivni poročevalec, obveščevalec in socialno politični vodnik.

S tem vidikom gotovo ne bo odveč nekaj načelnih pripomb.

Slovensko časopisje v bivši Jugoslaviji je bilo po svojem ustroju strankarskega značaja, v glavnem kroga Slovenske ljudske stranke in njenega protivnika — liberalizma. Zato mu je čisto manjkala potreba na narodna širina. Včasih smo imeli občutek, kakor da smo brez maksimalnega programa, vsem lastnega, ki bi bil višek, in brez minimalnega, zopet vsem lastnega, brez katerega zadostitve ne bi bilo mogoče nobene sodelovanja. Pa naj se ne ustrašimo ob tem dejstvu! Niso vsi narodi Angleži, Amerikanci, Francozi, Belgijci, Madžari! Saj je vse-kakor pomembni italijanski državnik Crispi na teritorijalnem zedinjenju Italije moral dati poslanico na pot italijanskemu narodu: Italijani, ustvarili smo Italijo, vzgojiti moramo Italijane (političen narod!), resnica, ki je bila morda edino realno geslo tudi fašizma, ne da bi prišel korak naprej k rešitvi.

Če je časnik v službi javnega interesa, in to je na drugi strani zopet izraz javnega življenja kot obstoja, potem moramo spričo gornjega žal le ugotoviti, da je bilo bivše slovensko časopisje, četudi tehnično zelo visoko, v nakladi zelo razširjeno, po vsebini pomanjkljivo. Vendar ne smemo tudi mimo drugega dejstva, da ima časnikarstvo svojo svojstveno nalogo, izoblikovano tekom stoletne prakse in znanstvenega raziskovanja: predvsem objektivnega poročanja in socialnega odgoja naroda in posameznika kot družabnega bitja. Več-ina polemika je za časnikarstvo sama v sebi nasprotje! Ali je kaj čudnega, če se zlasti Anglosaksonci borijo za te svetle pridobitve človeštva? Da jim ne gre v glavo sistem totalitarne terorja nad časopisjem? Pa da hočejo predvsem poročati, ker jim je jasno, naravno, psihološko znanstveno ugotovljeno, da človeštvo v današnji radijski, letalski povezanosti itak ne more biti zaplankano ampak hoče biti obveščeno! Torej: Poročila, aktualna, objektivna!

Da — načelna polemika! Toda smatram, da bo zelo redko treba oglasiti se n. pr. pri »Primorskemu dnevniku« kot glasilu komunizma za Primorje. Slovencev v tem delu ni treba dopovedovati politično prav nič več! Od nekaj veda, kaj hočejo. Združitev Slovencev na demokratični osnovi! Kdor je šel zlasti za vojak preko Korzike in Sardinije, Barja, Visa, Splita, borbi v Dalmaciji, Hercegovini, Bosni, Liki, v Istri v domovino, je iz razgovorov, obšaganja in obraza posnel samo dvoje: veselje, hrabrost in odločnost, da pride do združitve Slovencev; toda istočasno skrb, čemu vse te borbe, ko primorskega bojevnika spremlja od Bari-ja na pre- — komunističen komisar, komunistična organizacija, komunističen evangelij, tako zvanih komunističnih političnih ur in uvedba komunističnega režima v osvobojenih krajih! Vsi pojavi, za katere se nihče ne bori, ampak navdajajo dušo ne samo z zepernostjo, ampak tudi s strahom za — bodočnost!

Mnuna sem torej, da ne bo treba šele črtati meje pojmov. Te so že davno začrtane v srcih in razumu Primorcev. Treba je zato predvsem ustvarjati in spopolnjevati obstoječe v duhu nam vsem odgovarjajoče demokracije, močno aktualno, življenjsko, da bo usoda nas — na uredniški mizi!

Se to, gospod urednik! Nedvomno bo glavno torišče lista Trst. Si- cer je res, da je časnik kot je, in tudi »Demokracija«, sam s svojo vsebino in obliko najboljša reklama. Zlasti še ko je zrastle dobe- sedno iz krvave potrebe! Vendar pa je popolna tehnika uprave in propagande v enaki meri nujna in ima iz stoletne prakse in znanstvenega raziskovanja svoje objek- tivne izsledke, ki jih je uporabiti pri obdelovanju ožjega in širšega tržaškega polja. Zakaj baš tu? Bili smo do sedaj v tej mednarodno tak- ko pomembni točki — brezglasen zbor. Saj menia nihče ne bo rekel, da so neskončna dolgočasje za sre- nejšem jutrišnjem dnevu, o »raz-

Iz Slovenije in Jugoslavije

Primorski rojak zvezni poštni mi- nister dr. Drago Marušič je slovesno otvoril gradilišče za novo poslopje poštnega ravnanstva v Ljubljani. Znani primorski javni delavec dr. Lavo Črnelj pa je pri Slovenskem knjižnem zavodu v Ljubljani izdal knjižnico: »Kako lahko vidimo v temini in skozi meglo«. Bo ta knji- nica morda obema kaj pomagala?

Če prebiram ljubljansko dnevniko »Slovenski poročevalec« in »Ljud- ska pravica«, opaziš, da se v glavnem bavita z vedno istimi vprašanji, nemreč: s petletko, odkupom ob- veznih količin in prostovoljnih pre- sežkov poljskih pridelkov, popisom obdelane zemlje in birokracijo, ki tlači današnje jugoslovansko upravo poslovanje. Tako je, n. pr. »Slo- venski poročevalec« na prvi strani ene izmed zadnjih števil objavil članek pod naslovom »Škodljivost birokratskega tolmačenja uredb«, v katerem pravi, da je brezdružno in birokratsko tolmačenje zakonov in uredb značilno za ljudi, ki se še niso otresli preteklosti, da pa akti- visti OF-a tudi ne zaostajajo za temi in imajo odredbe za papirnat akt. List navaja tudi primer škodljivega tolmačenja, predpisov in od- redb, katerega je pred nedavnim obravnavala kontrolna komisija. Neka posestnica v Brezovici pri Medvodah je morala prisilno za- klati junca. Zakol je pravilo ja- vila ljudskemu odboru, meso pa je spravil mesar v hladilnico ter u- gotovil, da se bo zaradi nestrokov- njanskega zakola hitro pokvarilo. Nato je prišla nedelja. Naslednjega dne pa je uslužbenec gospodarskega odseka okrajnega ljudskega od- bora Ljubljana - okolica odredil, naj meso razdelijo ob prvi redni delitvi mesa, kar bi bilo šele čez teden dni. Uslužbenec ni upošteval ugo- vorov, da se bo meso prej pokvari- lo, pač pa je videl samim določila. Ker mesar ni hotel prevzeti odgo- vornosti, je isti uslužbenec naročil, naj meso prepeljejo v ljubljansko klančino. Medtem pa je prišel prvi maj in ko so končno meso pripelja- li v Ljubljano, je bilo res pokvarje- no. Uslužbenca je kontrolna komi- sija kaznovala s pismenim ukorom. — List zaključuje z ugotovitvijo, da je izgovarjanje na uredbe samo do-

gibanju najširših ljudskih množic, o »edini pravi demokraciji«, o »na- prednosti, progresivnosti« itd. ka- kor se iz dneva v dan pretakajo ne- resnično in zaukazano po nasprot- nem časopisju, izraz duha Primor- ca-Slovenca! In še nekaj: Naj se ne spozabi nihče od nas, tudi v naj- skromnejšem poročilu, da bi padel v pisanju in v rabi polemičnih iz- razov, tako globoko, kot je to storil »Primorski dnevnik«. Toda za- gotavljam Vas, da internacionalni svet ve, odkod veter brije, kakor tudi, da kdor nima ničesar v sebi, ali prav malo, tudi ne more ničesar, ali prav malo nuditi drugemu.

V Homerju sem bral: Od dveh, ki korakata skupaj, eden vidi na- prej in preje od drugega.

Korakajoč z narodom bodite Vi z »Demokracijo« ta — Eden!

Speculator

kaz nepopolnšljivega birokratizma, za katerim pa se lahko skriva tudi dobro preračunana »sabotaža«.

V soboto, dne 31. maja ponoči, je ljubljansko okrajno sodišče po tri- dnevni razpravi izreklo sodbo proti 25 osebam obtoženim, da so spe- kulirale in prekupčevale s tujo va- luto in zlatniki. Glavni obtoženeц Stanko Hafner je po Dolenjskem ot kmetov kupoval lire, dolarje in zlatnike ter jih z velikim dobičkom prodajal ljubljanskim trgovcem. Nadaljnja obtožena sta bila Sreč- ko in Vladovita Bahovec, ki sta vo- dila cvetličarno »Roža« in za kup- ljene lire tihotapila iz Italije na- geljne, katere sta nato drago pro- dajala. Obsojeni so bili: Hafner na 4 leta, Srečko Bahovec na 5 let in zaplembo 100 zlatnikov, Vladovita Bahovec na 7 mesecev in šest me- secev prepoved izvrševanja cvetli- čarske obrti. Jernej Sinkovec in Marjan Poljanko vsak na 2 in pol leti, Bedenik Ana pa na eno leto. Vzema prostosti s prisilnim de- lom. Ostali obtoženci so dobili nižje kazni, dva pa sta bila oproščena.

V soboto 31. maja so v Zagrebu ob navzočnosti najvišjih predstavi- kov ljudske oblasti, zastopnikov vojs- ke in tujih gospodarskih delegacij otvorili vselejsem, ki prikazuje go- spodarstvo mnogih držav, s katerimi je Jugoslavija v gospodarskih odno- sajih, tako zlasti gospodarstvo So- vjetske zveze, Albanije, Bolgarije, Češkoslovaške, Poljske, Madžarske, Italije, Francije, Nizozemske in Bel- gije.

Minister za trgovino in preskrbo FLR Jugoslavije je izdal odredbo o prosti prodaji soli, ker so ugotovili, da je v Jugoslaviji soli dovolj.

Na Košutnjaku pri Beogradu so začeli graditi filmsko mesto. Pri- pravljajna dela so dokončali 1. ma- ja, zdaj pa so že začeli graditi. V prvem obdobju, to je letos, bodo zgradili 6 poslopj za laboratorije, ateljeje, montažo in skladišča.

V zadnjih štirinajstih dneh so v Ljubljani zaprli 78 oseb iz meščan- skih krogov. Med njimi je tudi vse- učilski profesor dr. Boris Furlan, ki so ga zaprli osem dni potem, ko mu je umrla žena. Vzrok aretacij ni znan.

tanburg Victory« je pripeljala na račun ZVU 7488 ton bele moke za področje »A« in videmsko pokra- jino.

PROŠNJE za javne manifestacije in zborovanja je treba predložiti iz razlogov javne varnosti vsaj se- dem dni prej, opozarja ZVU.

ZARADI PODRAŽITVE KRUHA je ZVU izdala odlok, s katerim odreja nekaterim vrstam upokojen- cev in brezposelnih začasnih dodatke za kruh v znesku lir 5. na dan. Brezposelnim bodo izplačevali ta dodatek za tiste dni, za katere pre- jemajo podporo zaradi brezposelnosti in sicer od 10. februarja 1947 dalje. Upokojencem go bodo izpla- čevali istočasno s pokojnino.

UKINILI SO VLAK, ki je odha- jal iz Trsta ob 4 uri v Ljubljano ter vlak, ki je prihajal iz Sežane ob 14.30 uri. Nasprotno pa bo vlak z

odhodom iz Trsta ob 12.58 uri vozil namesto do Sežane naravnost v Ljubljano. Ukinili so redne avto- busne zveze državnih železnic na pro- gah Trst-Benetke in Portogruaro -Benetke in obratno.

UKINILI SO VLAK, ki prihaja iz Hrpelj na postajo Sv. Andreja ob 19.40 uri, na njegovo mesto pa vpeljali potniški vlak z odhodom iz Hrpelj ob 21.30 in prihodom v Trst na postajo Sv. Andreja ob 22.25 uri.

VSE PRITOŽBE civilnih name- ščencev proti britanskim vojaškim edinicam in tržaški pokrajini, izve- zemši ZVU, zaradi neplačanih pre- jemkov, do vključno 31. maja 1947, je treba predložiti častniku urada »Civil Labour Claims«, soba št. 1 v palači dela na trgu Oberdan naj- kasneje do 15. junja. Edina izjema so pritožbe civilnih nameščencev, ki so bili zaposleni v Pulju med 1. septembrom 1946 in 31. januarjem 1947, ki še niso prejeli pripadajo- čega plačila. Pritožbe teh name- ščencev bodo prejemali do 4. julija.

PRISILNE IZPRAZNITVE poslo- vnih lokalov v Trstu so bile s pose- bnim odlokom področnega komi- sarja za Trst odložene. Novi odlok, ki bo ostal v veljavi do nadaljnjega, odreja uporabo področnega odloka št. 48 za poslovne lokale, trgovine in stanovanja.

IZVOZNA DOVOLJENJA za blago iz področja »A« v Italijo je uve- lila ZVU z odlokom za mnogo vrst blaga n. pr.: bencin, mazilna olja, nafta, premog, industrijski les, drva itd. V seznamu navedenega blaga ne bo mogoče izvažati preko zaho- dne meje področja »A« brez izvo- znega dovoljenja, ki ga izdajo trgo- vinski oddelek ZVU ali pokrajinska oskrbovalna urada v Gorici in Pulju. Razen tega ne bo mogoče izvažati v Italijo raciniranih ali neraciniranih živil, semen za proizvodnjo olja in semenskega krompirja brez spremnega izvoznega dovoljenja, ki ga izdajajo uradi Seprala, Kršitelje bodo kaznovali z zaporom, denarno kaznijo ali obojem, blago pa zaple- nili. Odlok je stopil v veljavo 5. junija.

Vesti z Goriškega

Podoba svetogorske Ma- tere božje - ukradena. Zad- njčmo naznanili svetčan prenos milostne slike svetogorske Matere iz goriške stolnice v Solkan in nato na Sv. goro v njeno svetišče. V noči na so- boto 7. t. m., ko bi se bil moral prenos izvesti, je slika bila v stolnici ukradena, je zgnila. Ne- navadno bogoskrunsko dejanje je izvalo v mestu in v podeželju veliko razburjenje, ki se še ni poglelo. Mnogi so bili ogorčeni, drugi žalostni. Slika je last sve- togorskega svetišča, ki ga uprav- ljajo oo. frančiškani. Ti in go- riški nadškof so se v soglasju z goriškim kapituljem domenili, kako naj se slovesna vrnitev čudodelne podobe izvrši. Ne iz- enega ne iz drugega razloga nima nihče pravice se v te do- govore vtikati ali jih nasilno preprečiti. To je neopravičljivo, zločinsko dejanje, ki ga vsa poštena javnost obsoja; saj je vendar nedopustno, da bi kdor- koli v nočnih urah samovoljno vdiral v naše cerkve. Gori- škí nadškof; je takoj po do- godku, že v soboto 7. t. m. v javnem pismu obsodil dejanje in roteč pozval ugrabitelje, naj sliko vrnejo v izogib strogih cerkvenih kazni. Slovenski ka- noniki so se v lastnem in v imenu vse slovenske duhov- ščine pridružili nadškofovi ob- sodbi, ker to dejanje, »žali ver- ski in narodni čut našega ljud- stva in bo zanetilo novo so- vraštvo med tn živčima na- rodoma«. V nedeljo 15. t. m. bo šla iz Gorice in Solkana pravna procesija na Sv. goro kjer bo ob 9. uri sv. maša.

Nov inženir. Gosp. Žohar Pe- ter iz Gorice je bil promoviran dne 3. maja t. l. na padovanski univer- zi za kemijskega inženirja. Mlademu slov. inženirju iskreno častitamo!

ZVISANJE TRAMVAJSKE VO- ZNINE, elektrike in plina je obja- vila uprava Aegata. Zaenkrat so stopile v veljavo nove voznine na tramvaju: jutranja dvojna vozovni- ca lir 10.; enkratna vožnja ob dela- vnikih 10.; ob praznikih 15.; nočna vožnja po 21 uri 15 lir.

CENO KRUHA so zvišali z 11. junijem na 33 lir za kg, da bi jo prilagodili gospodarskim razmeram, ker so jo doslej iz političnih razlo- gov držali pod dejanskimi proiz- vajalnimi stroški. Sedanji ukrep je v zvezi s podobnim ukrepom ita- lijanske vlade, ki je pred tedni uki- nila izravnalni prispevek, vendar je cena v področju »A« znatno nižja od cene kruha v Italiji, ker so pogoji uvoza ZVU ugodnejši kot italijan- ske vlade v Italiji.

Loke pri Hrpeljah-Kozini. Zadnji dan maja se je vršilo pri- nas veliko zborovanje. Prišel je namreč ukaz, da moramo ustano- viti gospodarsko zadrugo, ki bo imela 8 milijonov lir kapitala. Šest milijonov da država, dva milijona bi moralo pa prebivalstvo udarni- ško zbrati. Vprašanje je samo, ka- ko bo majhna vas v slovenski Istri zbrala dva milijona lir, ko ne mo- re nihče nič prodati.

Nogometna tekma. Sred- nje šole Trst - srednje šole Gorica so 5. t. m. tekmovali v Trstu. Ta- koj v začetku napad Gorice, ki je s povezano igro zadala prvi gol Trstu. Goričani niso odnehalí več kot 20' min. in je bilo pričakovati njihovo zmago. Toda tržaška enaj- storica je našla svojo pot in Dol- gan je z lastno akcijo izenačil. Odslej pa so Tržičani prevzeli igro v svoje roke. V drugem polčasu se je napad za napadom valil pred vrata Gorice. Kje je vzrok, da so Goričani v drugem polčasu tako popustili? - Zmagali so Tržičani 7 - 1 s svojo fizično premočjo in tehniko. Toda tudi Goričani so po- kazali res lepo igro v prvem pol- času in želimo jim, da prihodnje leto najdejo pot, katera vodi do uspeha!

Zavezniški glavni stan bo premeščen iz Padove v Benetke, kjer bo nastanjen v nekdanjem kraljevem dvorcu. Na ta način bo v Padovi mnogo hiš prostih za ci- vilno prebivalstvo, v Benetkah bo- do pa zavezniški lažje nadzirali od- hod svojih čet po ratifikaciji mi- rovne pogodbe.

Komen. Minuli teden je pol- kovnik Bowman, šef civilne uprave, izročil gospodarjem ključ 77 hiš, ki so bile uničene med vojno. Slo- vensnosti so prisostvovali tudi major Russell, področni komisar za Go- riško, major Richardson, šef javnih del, kominski guverner major Be- att in major Davson, poverjenik za porušene vasi. Dela za obnovo so začela meseca maja lanskega leta, stroški so bili preračunani na 150 milijonov lir. Ob slovesni izročitvi ključev, ki jih je blagoslovil dekan Viktor Kos, je polkovnik Bowman izjavil, da ZVU ne more dati ničesar tistim, ki so žrtvovali svoje življenje v boju proti nemškemu osvajaču, toda hoče obnoviti hiše preživelim. Rekel pa je, da na za- lost zaradi kratkega časa ne bo mogoče končati začetege dela ob- nove. ZVU se je zavajal za delo v imenu domačinov dekan Viktor Kos, ki je med drugim izrazil svoje obžalovanje, da odhaja ZVU še preden je popolnoma obnovila vas. Po slovesnosti je polkovnik Bow- man obiskal obnovljene hiše v Komnu in bližnji vasi Mali Dol. — O tej slovesnosti je poročal tudi »Primorski dnevnik«. V naslovu je na široko zapisal: »V Komnu so obnovili 76 hiš, drugih 141 pa še vedno čaka na obnovo.« Previdno pa je zamolčal, kdo je kriv, da vse hiše niso obnovljene. Ko je ZVU že leta 1945 hotela začeti z obnovo, so bili »Primorski dnevnik« in nje- govisti tovariši, ki so dvigali grmeli in pestili ubogo ljudstvo, da si ne sme dati pozidati požganih vasi od za- veznikov. Za to se je z obnovo začelo šele v sredini l. 1946 in vseh del seveda ni bilo mogoče izvršiti. Ljudski zapeljivci bi sedaj radi zvalili krivdo na ZVU. Toda ljudje so jih spoznali in jih obsojali.

Kojsko. »Tovariš« Ludvik Brešan, član INOO za Brda, kate- remu je OF »dovolila« sodelovati z ZVU kot vodji prehranjevalnega urada v Kojskem, je bil odstavljen. Proti prehranjevalnemu uradu iz Kojskega so se mnogi že več časa pritoževali.

Izpitni na slovenski srednji šoli. Na slovenski nižji srednji šoli v Gorici se pričnejo nižji tečajni izpiti 19. t. m. ob 8. uri zjutraj, sprejemni izpiti pa 1. julija ob 8. uri zjutraj. Rok za vlaganje prošnje za pristupitev k nižjemu tečajnemu izpitu je podaljšan do 12. t. m., za pristupitev k sprejemnemu izpitu pa

do 17. t. m. Podrobnejša navodila so na razglasni deski šole v ulici Randaccio 22.

Kozana. Na praznik sv. Reš- njega telesa so nekateri mladi »to- variši« hoteli motiti verske obrede in sneti cerkveno zastavo z zvoni- ka. To pa se jim ni posrečilo, ker so se takemu početju vaščani uprli.

Vipolže. Kmetje, najemniki ba- rona Teuffenbacha se pogajajo z gospodarjem glede poravnave del- gov iz let 1945 in 1946 v zvezi z nezadostnimi odstotki dajatev od pridelkov. Baje je poravnava že us- pela in so najemniki z njo zado- voljni. Mi želimo, da bi naši kmetje postali svobodni in zemljo na pri- meren način odkupili.

Vojna odškodnina. Rok za prijavo vojne škode je še vedno odprt in se še ne ve, kdaj bo za- ključen.

Sv. Višarje. Znana božja pot na Sv. Višarjah bo letos odprta od 24. junija do prve nedelje oktobra. Romarje opozarjamo, da bodo na božji poti lahko prenočili, za pre- hrano, razen pijače, pa mora po- skrbeti vsak sam.

Drežnica. Vse vasi pod Krnom so v težkem položaju. Priplejeni pod gore smo odrezani že dve leti od Kobarida. Titove oblasti zahte- vajo, da jim prodajamo n. pr. sir po 200 lir in kozličce po 50-60 lir za kg, pri tem pa ne moremo kupiti potrebnega blaga, ker ga v coni B sploh ni. Cene blaga v coni A pa so v primeru s cenami naših pri- delkov v coni B previsoke. Drugače pa bi seveda bilo, če bi lahko pro- dajali svoje blago v coni A, kjer je sir po 600 lir in kozliččevina po 250-300 lir za kg. Če bi dobro prodali, bi lahko tudi drago plačali, sedaj pa moramo zaradi »ljudske oblasti« poceni prodajati, da ne moremo nič kupiti.

Važno za tiste, ki so se prijavili za izselitev v Argen- tinijo.

Vsi tisti, ki ste se prija- vili za izselitev v Argenti- nijo, javite takoj uradu ali imate v Argentiniji sorod- nike, in njih naslov.

Ortopedik
NICOLA BECCHI
TORINO - VIA REGGIO 8
Specialist za odstranitev
K I L E
brez operacije

osebno znan v naši pokrajini ob- javlja eno izmed takih zahvalnih pism:

Čenjeni gospod N. Becchi
Skozi 25 let sem trpel na dveh velikih kilah ter sem vsako leto iz- menjaval navadni kilni pas toda brez kakršnega koli izboljšanja. Ves obupan sem dočakal starost 74 let, ko so mi končno nasvetovali, naj se obrnem na Vas, ki ste mi s svojim popolnim aparatom v kratkem ča- su popolnoma odstranili obe kili. Zagotavljam Vas, da Vas bom ob vsaki priliki toplo priporočil.
Milkovich Egidio, upokojenec
Ulica Garibaldi 346, Opatija
Ortopedik bo sprejemal v:
Tržiču: v torek 17. junija, hotel Moncenisio;
Trstu: v sredo 18. in v četrtek 19. junija, hotel Continental;
Gorici: v petek 20. junija v hotelu Unione.

Iz uredništva

Gospod M. I. ! Vašega prispevka smo bili veseli in Vas vljudno na- prošamo za nadaljnje sodelovanje. — Ker moramo nositi odgovornost za priobčene dopise, prosimo do- pisnike, da se nam zaupajo s pod- pisom.

Listnica uprave: Dokler ne dobimo položnic, naj naročniki poš- ljejo denar po čeku, ki ga dobijo na pošti. Nanj naj zapišejo št. na- šega poštnega računa, ki je 9/18127.

Prispevki za tiskovni sklad
»Demokracije«

Darovali so: 2400.— lir »vesela družba Sužidec in Kobaridcev«; N. N. iz Idrskega lir 500.— za na- predelek približljene »Demokra- cije«; N. N. iz Tržiča lir 1000.— z enako željo; N. N. iz Vedrijana lir 200.—; N. N. iz Trsta 1460.— lir; N. N. iz Kobarida 500.— lir; Veseli Janez 500 lir; N. N. 65 lir; N. N. iz Podgora 1000.— lir; po g. Š. 200.— lir; več prijateljev iz Trsta 1850.— lir; N. N. iz Trsta 4000.— lir; dva iz Dornberga po 500.— lir; ljubitelji »Demokracije«, Dol. Cerovo 250.— lir; D. H., Trst 1000.— lir. Vsem iskrena hvala!

Odgovorni urednik: Janko Simičič.
Tiska tiskarna Budin v Gorici.
Tiskano z dovoljenjem A. I. S.